

MAGYAR NÉP

POLITIKAI, GAZDASÁGI, SZÉPIRODALMI KÉPES HETILAP

Előfizetési árak :

Egész évre	---	---	44 L.
Fél évre	---	---	22 L.
Negyed évre	---	---	11 L.
Egy szám ára	---	---	1 L.

Felelős szerkesztő:

DR. NALÁCZY ISTVÁN.

Főszerkesztő:

GYALLAY DOMOKOS.

Megjelenik minden szombaton

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Str. Regina Maria (v. Deák F.-u.) 35. sz.

Hála a tudósoknak!

Kérjük ezt a cikket az ismeretterjesztő összejöveteleken felolvasni és buzdító magyarázatokkal kísélni! Szerkesztő

E hó 26-án van századik évfordulója annak, hogy az orvostudomány egyik halhatatlanja: Jenner (olv. Dzsener) Edwárd, angol sebész, a

védhímlőoltás feltalálója, örök álmra hunyta le szeméit. Az ő érdeme, hogy a régi időknek ezen borzalmasan pusztító s rendkívül féltelmes fertőző betegsége, a mely valóságos csapása, ostora volt az emberiségnek, a művelt országokban manap alig lép föl s csak gyöngé alakja, a „hímlőforma betegség“ kerül orvosi észlelet alá.

A hímlő tünetei.

A hímlő, amely különösen háborúk alkalmával szedte kegyetlenül áldozatait, egy rendkívül ragályos és súlyos fertőző betegség, amelynek legjellemzőbb tünete a kiütés. Láz, keresztirányú fájdalom stb. után a bőrön (legelőször

JENNER EDWÁRD.

az arcon) körülírt, piros foltok jelennek meg, melyekből rövid idő alatt bibircs, majd hólyag lesz; e hólyagok tartalma kezdetben tiszta savó, később genny. Így tehát 4—6 nap alatt kifejlődnek a hímlő legsajátságosabb és legjellemzőbb tünetei: a gennytüszők. E hólyagok néhány

napi fenállás után leválnak s helyükön, ha a bőr sérelme nagyobb, heg marad vissza, melyet népiesen „ragyának“ neveznek. Ha a hólyagokba vér ömlik, vagy általában bőralatti vérzések lépnek föl, akkor *fekete hímlőről* beszélünk, amely tehát *nem különálló betegség, hanem a hímlőnek egy igen veszélyes, rosszindulatú alakja csupán.*

A hímlő pusztítása.

Annak a megvilágítására, hogy mily óriási szolgálatot tett Jenner felfedezésével az emberiségnek, álljon itt előbb néhány adat, amely a hímlő iszonyatos pusztítását mutatja Jenner előtt. A 16-ik században egyedül Mexikóban

három milliónál több emberéletet oltott ki s a történelem feljegyzése szerint a ki e században megkapta a himlőt, az csaknem kivétel nélkül mind belepusztult, amint azt Francia- és Olaszországban is szomorúan tapasztalták. Anglia 1667-től 1669-ig *több lakóságát vesztette el himlőben, mint addigi összes háborúiban.* Svédországban 1763-ban csak a gyermekek közül 12¹/₂ ezer, Oroszországban 1768-tól évenként átlaglag 200.000 ember pusztult el himlőben. Olaszország egyes városaiban, pl. Torinóban *annyian haltak meg egy év alatt, mint ahányan születtek.* A 18. században általában *több mint felmüllő* ember esett áldozatul a himlőnek a földön.

Mikép védekeztek a régiek a himlő ellen?

Már Jenner előtt tudták megfigyelésekből azt, hogy bizonyos fertőző betegség egyszeri kiállása egyszersmindenkorra, vagy legalább is hosszú időre megvéd új fertőzéstől az illető betegség csiráival szemben, vagyis tudták azt, hogy egy fertőző betegség (pl. himlő) kiállása után a szervezet vagy az egész életre, vagy legalább is jó hosszú időre *mentessé* lesz azon betegségtől. Ilyen tapasztalatok indították a népeket — még a műveletleneket is — arra a törekvésre, hogy a fertőző betegségeket valamely arra alkalmas eljárással megelőzzék, vagy legalább is lefolyásuk súlyosságát enyhítsék. Jenner előtt is tudták, hogy a ragályos beteg testéből eredő bizonyos anyagok igen kis mennyiségének az egészséges testbe való bejuttatása: beoltása enyhe megbetegedést idézhet elő, amely azután a súlyosabb betegség ellen a szervezetnek védelmet nyújt. Az említett tapasztalatok alapján a Kelet lakói, különösen a kínaiak és indiaiak már régen védekeztek a himlő ellen. A kínaiak az egészségeseket az *enyhén megbetegedett himlősök* ágyába fektették vagy a himlős beteg

ingét hordatták velük, vagy a himlőpörköt dugták az egészséges gyermekek orrába, vagy testükön szétörzsölték. Az indiai papok (braminok) az önként arra jelentkezőket a tél elmúltával olyképp oltották be, hogy a kar bőrén 25—30 cm. hosszú finom metszést ejtettek s arra mult évi himlőanyaggal beitatott és nagy folyójuknak, a Gangesnek vizével megáztatott gyapotot kötöttek.

Magában véve e védekezési mód kétélű fegyver volt: sokszor bevált ugyan, de gyakrabban nagy bajt okozott, annyival is inkább, mert rendszerint nem orvosok végezték. Nem egyszer megtörtént, hogy az ilyképp beoltott egyén súlyosan megbetegedett és örök életére nyomorék (vak, süket stb.) lett, vagy bele is halt. Ennél nagyobb baj volt az, hogy így *igen sokszor magát a himlőt terjesztették.* Mivel azonban a himlő, mint járvány óriási áldozatot követelt, jobb védekezési mód hiányában Európában is alkalmazni kezdtek ezen kezdetleges formájában a 18-ik századtól kezdve, legelőbb is Görögországban, majd Angliában s a század közepe táján Amerikában is.

Egy angol sebész fölfedezi a védőoltást.

A himlő ellen való védekezésnek *biztos és veszélytelen* módját: a *védő-himlőoltást* Jenner Edward, ki 1749-ben május 17-én Berkeleyben született, fedezte föl. Iskoláinak elvégzése után

egy sebészhez állott be tanulónak. Itt hallotta egy bérlő nejtől, hogy a tehénhimlőnek a néphit szerint milyen hatása van. E nő ugyanis *tehenek fejése közben himlőt kapott*, de a legnagyobb himlőjárványokban sem betegedett meg. Jenner pár év után szülővárosában egy nagyobb uradalom tehenészetében kezdte el vizsgálódásait a himlőre vonatkozólag. Tanulmányainak eredményeként felfedezte, hogy a tehénhimlő fertőzőanyaga, emberbe és emberről-emberre továbboltva, az embert a himlő ellen mentessé teszi. Szóval Jenner reájött, hogy *a tehénhimlő képes*

az embert megvédeni a hólyagos, illetve fekete himlőtől. E felfedezését tudomására adta az orvosoknak is, de azok kinevették, sőt egy orvosegyesületről ki is akarták zárni.

Jenner azonban biztos volt felfedezésének helyessége felől s bár orvostársainak viselkedése elkeserítette, mégsem csüggedt el.

Hogy igazsága felől meggyőzze az orvosokat, merész lépésre határozta el magát. 1796. május 14-én egy 8 éves parasztfiút nyilvánosan beoltott egy fejőleánynak kezén fejlődött tehénhimplőhólyag nedvével a karon ejtett két, kb. $\frac{1}{2}$ hüvelyknyi (12 mm.) bőrkarcolás útján. Jenner szentül meg volt győződve, hogy ez eljárásával a kis fiút az emberi himlő ellen mentessé tette s az egyébként igen lelkiismeretes orvos — Jenner — hogy ezt be is bizonyítsa, a gyermeket az oltás után 6 hét múlva, majd később 5 év múlva, súlyos himlőben szenvedő ember himlőhólyagjának tartalmával beoltotta s a gyermek nem kapta meg a himlőt. Ezáltal bebizonyította felfedezésének helyességét és egyben igazolta, hogy a himlő ellen való veszélytelen védőoltás fel van találva. Tudományos vizsgálódásainak eredményét közölte a londoni tudományos akadémiával, de munkáját semmibe sem vették s visszaküldötték gúnyos megjegyzések kíséretében. Mindamellett hiába küzködtek ezután Jenner ellenségei a védő-himplőoltás ellen s hiába támadták tudományos fegyverekkel s mindenféle mesékkel (pl. hogy oltás közben az állati tulajdonságokat is beoltják s hogy a beoltottnak szőrös, hosszú, a majmokéra emlékeztető farka, avagy szőrös fülei nőnek, sőt „kérdés” is lehet következménye stb.), ez mit sem használt, mert a felfedezés híre gyorsan elterjedt és az eljárást számosan tanulmányozni kezdtek. Miután az angol parlament kiküldött bizottsága is elismerte az eljárás jóságát, 1802-ben 10.000 font sterlinget (=240.000 akkori kor. érték) szavazott meg Jennernek nemzeti jutalom képen, amit 5 év múlva — midőn a Jenner-társulat megalakulása után mintegy $\frac{1}{2}$ millió ember védőhimplővel történő beoltása folytán a himlő megbetegedések száma feltűnően csökkent — még 20.000 font sterlinggel toldott meg s London város diszpolgárának választotta.

Ezután a védőhimplőoltás — csaknem — az egész művelt világon elterjedt s ott, hol az oltást gyakorolták, lenyegesen leszállott a halálosok száma, de ahol az oltással nem igen törődtek, mint pl. Franciaországban, ott pl. az 1870—71-iki német—francia háború alkalmával

nem csupán a katonaságból, hanem a polgári lakosság közül is sokan estek a himlő áldozatául. Manapság már az egész művelt világ használja a védő-himplőoltást s ennek eredménye az, hogy a himlő — mint járvány — manap már ismeretlen Európában. Azonban másutt hol a védőoltás nem kötelező, épügy kihal a lakosság nagy része, mint 140 évvel ezelőtt. Így van ez Afrika és Ázsia műveletlen területein manapság is.

Ne kerüljük az újraoltást!

Mivel az egyszeri védőhimplőoltás nem teszi mentessé a szervezetet az egész életre, azért szükséges az újraoltás is. Az újraoltást az iskolaköteles korban s férfiaknál ezenkívül a katonaköteles korban végzik.

Ma már az oltás minden részletét, a himlőanyag termelését, eltartását, forgalomba hozását törvények és rendeletek szabályozzák. A védőoltásra használatos anyagot (nyirkot) az arra berendezett müintézetekben készítik és pedig egészséges (5—6 hetes) borjúkat használnak fel a nyirok előállítására.

Az elmondottak értelmében tehát Jennernek elévülhetetlen érdeme, hogy a régi idők e borzasztó és rettegett betegségétől megszabadította az emberiséget. Találmányát csak az tudja igazán értékelni, aki életében látott fekete himlőt, mert lehetetlen, hogy annak a rémséges betegségnek a látásától ne borzadt volna össze. Illik tehát minden művelt embernek megtanulni, hogy ki volt Jenner, mert ő többet használt az emberiségnek, mint amennyit a legvéresebb háborúk ártani tudtak!

Hála a tudósoknak!

Dr. Gergely Endre.

Magyar célok.

A Magyar Párt december 28-iki országos alakuló gyűlése természetesen megállapította a párt programját, vagyis meghatározta azokat a célokat, amelyeket törvényes úton és törvényes eszközökkel meg akar valósítani. Ezek a célok általában azonosak a Magyar Szövetség annak idején kiűzött céljaival s ha szemelőtt is tartják a magyarság nemzeti létének szabad fejlődését, épen olyan súlyt helyeznek az általános polgári szabadságjogok biztosítására, a gazdasági élet egészséges fejlődésének lehetővé tételére s az állam egyetememes érdekeinek megóvására.

A magyarság részére azt kívánja a program, hogy önkormányzati jogot nyerve, közigazgatását és igazságszolgáltatását a saját fiai által, a saját nyelvén

intézhesse, a maga művelését pedig mint eddig, ezután is — már meglevő, századokon át kipróbált és jónak bizonyult saját felekezeti iskolái útján végezhesse.

Ezek olyan kívánságok, amiknek igazságos voltát magyarázni sem kell, annyira maguktól értetődnek.

Az általános polgári jogokat illetően kívánja a Magyar Párt a személyes szabadság teljes biztosítását, az azt korlátozó intézkedések hatályon kívül helyezését, az egyesülési és gyülekezési jog és a sajtószabadság törvényes biztosítását. Ezeket a kívánságokat sem kell bővebben magyarázni. A polgárok személyes szabadságát csak akkor lehet korlátozni, ha erre valamely törvénybe ütköző cselekedetük által önmaguk adnak okot. Ekkor is csak a bíróság jogosult tüzetesen megokolt és velük közölt határozattal, törvényes eljárás rendén őket személyes szabadságuktól megfosztani.

Kívánja a Magyar Párt az igazságos választások biztosítását, a községi és törvényhatósági önkormányzat helyreállítását, a bírói függetlenség biztosítását. Ezek a kívánságok egyenlő mértékben szolgálják az állam és a polgárok érdekeit. Jó közigazgatást nem lehet elképzelni a nélkül, hogy a polgárok a saját dolgaik elintézésére joggal ne bírhassanak, de jó igazságszolgáltatás sem lehetséges, ha bírót teljes függetlensége nem biztosítja mindenkivel szemben. A törvényhozás pedig csak akkor lesz a nép valódi akarátának kifejezője és érdekeinek képviselője s védelmezője, ha a választási rendszer igazságos és igazságosan történnek a választások is.

A gazdasági élet fejlődése érdekében az ipari és kereskedelmi tevékenység szabadságát, a munkaszabadság biztosítását, a sztrájkjog elismerését, a munkásbiztosításnak és munkásvédelemnek az önkormányzat elve szerint való kiépítését, igazságos adórendszert s az életfentartáshoz szükséges jövedelem, berendezkedések és eszközök foglalás alól való mentességét kívánja a Magyar Párt, ugyancsak a földbirtok-reform olyan módosítását, hogy amely kielégíti teljesen a nép minden igényét, de védi a birtokost is, egyrészt az által, hogy elveit birtokaért igazságos megtérítést ad, másrészt azáltal, hogy belterjes gazdálkodás folytatására elegendő birtokot hagy a kezén. A kisbirtok ugyanis sohasem termel annyi gabonát, hogy abból a városok, a bányavidékek s a havasok lakosságának ellátására is jusson, a birtokosok pedig mindig jóval többet termelnek annál, amennyire saját maguknak szükségük volt és úgy a nemtermelők szükségletét fedezni tudták.

Kívánja még a Magyar Párt az egyházak, iskolák, alapítványok és közbirtokosságok vagyonának a kiosztás alól való mentesítését. Ezek a vagyonok szent és nemes célokat szolgálnak. Meg van tehát a komoly ok arra, hogy eddigi birtokosainak kezén bántatlanul megmaradjanak.

Az alakuló közgyűlésen a romániai magyarság lélekemelő lelkesedéssel, szívetindító egyhangúsággal fogadta el ezt a programot.

Úgy érezzük, hogy nem végeztünk feleslegesen munkát, mikor a mi lapunkban, a mi kedves közönségünknek, a magyar népnek beszámoltunk a programról.

Ez a program a mi lelkünkben fakadt. Magunk kénak tudjuk és valjuk nyíltan, őszintén becsülettel. Úgy is tartunk ki mellette. És reméljük, hogy Isten segítségével, törvényes úton, törvényes eszközökkel meg is valósíthatjuk magunk boldogulására, az ország javára.

Szemlélő.

KÜLFÖLD

A hét eseményei.

A német munkások határozata. Az elmúlt heten a franciák újabb területeket szállottak meg és már kezükön levő városokkal, bányákkal, nagy ipari üzemekkel szemben mind szigorubb rendszabályok alkalmaznak. A németek nem akarnak dolgozni a franciák számára s ebben nincs különbség a bányagaztók és a legegyszerűbb munkások között. A munkások, akik eddig lemosolyogták a haza és nemzet fogalmát, most egy határozatukban a következőket mondották ki: „Német népünkhöz! Saját husunkhoz és vérünkhöz való hűségünk szentebb a mi szemünkben, mint a franciák parancsa“. A nagyvállalatok tulajdonosai is ilyen álláspontra helyezkednek: a franciák követeléseinek teljesítését hazaárulásnak tekintik. Ezért sokat el is fogtak közülük.

Ilyen körülmények között érthető, hogy a franciák nem sok zsákmányt tudtak megszerezni és elindították. A német vasuti hivatalnokok és munkások pontos teljesítik kormányuknak azon parancsát, hogy a meg szállók rendelkezéseit ne vegyék figyelembe.

Megtorló intézkedések. A franciák katonai erőkkel igyekeznek megszerezni azt, amihez a németek nem akarják őket hozzásegíteni. A bankok pénzkészletek elfoglalják, a lakosságtól az élelmiszereket elszedik a katonaság számára lakásokat rekvirálnak, ami az amúgy is meglevő nyomoruságot hallatlanul fokozza. A meg szállott területekre a semleges államokból sem engednek be árukat.

Az angolok álláspontja. A megszállással kapcsolatban az angol politika nem tanúsított Németország iránt melegebb részvételt. Most azonban az angolok figyelni kezdenek. Mindinkább kiderül ugyanis, hogy a franciák a német szénrel és acéllal nemcsak katonai egyeduralomra törekcsenek, hanem gazdasági téren uralkodni akarnak Európán. A dolognak ez az

elevenébe vág az angol nagy iparnak s mind élénkebb tiltakozást vált ki. Az angol munkásság követeli, hogy az angol csapatokat vonják vissza a Rajna-vidékéről.

Véres összeütközések felé. A német kormány figyelmeztette a francia kormányt, hogy ne folytassa az előnyomulást, mert bizonyos területen túl a német hadsereg fegyverben van és ha a franciák ilyen területekre bevonulnak, könnyen vérontásra kerül a sor. Poincaré azt válaszolta, hogy nem kell tartani vérontástól, mert a két hadsereg csapatai ugyanazon városban is jól megfognak félni egymás mellett.

Mi történik a magyar határon? Legutóbbi számunkban röviden foglalkoztunk a magyar határon történt összeütközések ügyével, ismertettük a helyszínrre küldött román tábornokok nyilatkozatát, mely megállapította, hogy a határon nem történt semmi. Ismertettük a magyar kormány nyilatkozatát, mely az összeütközések hírét megcáfolja s egyuttal az igazi helyzet megállapítására nemzetközi bizottság kiküldését kérte.

Ma már abban a helyzetben vagyunk, hogy a nemzetközi bizottság eljárásának eredményét is közölhetjük. Négy antant tiszt járta be a magyar határ egész vonalát, türelmesen megvizsgálta mindent s hivatalosan megállapította, hogy a határ mentén legteljesebb a nyugalom és semmiféle katonai előkészületnek vagy csapatösszevonásnak nyoma nincsen.

Ezt a hírt őszinte megnyugvással fogadjuk, bár előre is meg voltunk győződve arról, hogy rend van a határon és nyugalom, hiszen nem lehet lelkiismeretes kormányról feltételezni, hogy a világnak amugy is alig elviselhető nyomoruságát újabb háborúval akarná tetézni.

Utolsó híreink. Lapunk zártakor a világot izgató nagy eseményről, a francia megszállásról a következő híreket olvassuk: A Ruhr-vidéki bányászok kimondták, hogy mindaddig sztrájkolni fognak, amíg a letartóztatott bányatulajdonosokat szabadon nem bocsátják. A szénrekvirálás csődöt mondott. A szénvonalok most is azon a helyen állanak, ahol lefoglalták őket. — A német külügyminiszter a kormány további magatartásáról a következőképen nyilatkozott: — Kezdetől fogva megvoltunk győződve, hogy a franciák vállalkozása kudarccal fog végződni és eddigi tapasztalataink csak megerősítik meggyőződésünket. Munkásságunk, melynek magatartására büszkeséggel és bizalommal tekintünk, tudatta a franciákkal, hogy szuronyokkal nem lehet szentet termelni. — A német kancellár táviratot intézett a fogságban levő Thyssen bányatulajdonoshoz, amelyben a következőket mondja: — „Köszönöm kötelességteljesítését és szilárdságát. Minél kiméletlenebb az erőszak, annál erősebb a mi jogunk és igazságunk“.

HÍREK

Az iskolaügy megmentése. A petrozsényi róm. kath. egyházközség tagjai, akik a köszénbányákban terhes munkával keresik meg kenyerüket, nemes elhatározással sietnek iskoláik megmentésére. Legutóbbi egyházi gyűlésükön kimondták, hogy elemi és polgári iskolájuk fenntartására minden egyházközségi tag keresetének két százalékát fogja befizetni. Elhatározták továbbá, hogy a szegény tanulókat ingyen könyvekkel és tanszerekkel látják el.

Ismeretterjesztő cikkeink új sorozata. Kitézött és bejelentett tervünk szerint az ismeretterjesztő cikkek következő sorozata inkább egészségügyi kérdésekkel fog foglalkozni. Ez nem azt jelenti, hogy többi rovatainkat elhanyagoljuk. Még néhány nagyon érdekes gazdasági cikk van birtokunkban, azokat is rendre közreadjuk. Hogy csak a fontosabbakat említsük meg: Az élőnövények ültetésének kérdését régi, kedves munkatársunk, P. Nagy Sándor ismerteti. Az *állattenyésztés*-ről írott nagyértékű cikkével fog beköszöteni Szász Ferenc pusztakamarási birtokos. A *juhtenyésztés*-ről részletes és nagyon hasznos ismertetést fog nyújtani Dr. Szentkirályi Akos, a kolozsvári gazdasági akadémia nagyérdemű nyugalmazott tanára. Egészségügyi cikkeinket a legkiválóbb orvosok és tudósok fogják írni. — Mennyire kívánatos volna, hogy e cikkek életbevágó tanulságai minden magyar testvérünkhöz eljussanak!

Nagyszabású jótékonyosság. Horthy magyar kormányzó az ősz elején fölhívást intézett a jómódu lakossághoz és adományokat kért az inségesek támogatására. A nemes mozgalom nagyon szép eredménnyel végződött. Pénzben és anyagokban több mint másfél-milliárd korona értékű adomány gyűlt be, amelynek szétosztásához most fogtak hozzá.

Postatakarék-betétek sorsa. Magyarország és az utódállamok megállapodtak a postatakarék-betétek rendezésére nézve. Az egyezmény értelmében Románia 21 millió leut fog kapni, hogy azzal a lekapcsolt területek betéteit kielégítse. Az egyezmények hivatalos helybenhagyása még nem történt meg.

Apostoli munka. Az erdővidéki ref. egyházmegye Kálvin szövetsége múlt évi munkarendje folytatásául folyó évben is rendre látogatja a gyülekezeteket, hol vallásos ünnepélyeket, presbiteri értekezleteket, baráti megbeszéléseket tart. 1923 január 7-én délután a bodosi gyülekezetet látogatta meg, mely alkalommal Nagy Ferenc prédikált. Dr. Fábán László világi elnök üdvözölte a gyülekezetet. Szavaltak Székely Róza és Molnár Ferenc bodosi ifjak. Felolvasást tartott a Boldogság határköveiről Tompa Zsigmond lelkész. Nagy Elek a szövetség egyházi elnöke a magyar kálvinista ember feladatáról és kötelességeiről beszélt. Kovács Sándor esperes iskoláink fontosságát és az egyetemes egyházi adó nélkülözhetetlenségét méltatta. Az ünnepély hatása alatt álló gyülekezet egyhangú lelkesedéssel határozta el, hogy a tavaszon ref. iskolát épít s annak fenntartásáról gondoskodik. A ifjuság lelkes egyhangúsággal csatlakozott a „vének“ határozatához s tett ígéretet Isten

templomában, hogy az építéshez szükséges anyagokat összehordja s házi és igás szolgálattal segíti diadalra jutni az eszmét. Se a Kálvin-szövetség, se a bodogi gyülekezet nem szorul dicséretre, hisz minden dicséretnél ékebben beszél a tett!

Magyar fiu halála a Rajna-mentén. Az amerikai hadsereg szívesen fogadja szolgálatba a magyar fiukat. Kivándorolt véreink gyermekei közül nem egy viseli az amerikai hadsereg uniformisát és egyik-másik szépen halad a hadsereg rendfokozatain. Ugy látszik, azoknak az amerikai csapatoknak a közelében vannak magyar fiuk, amelyek a Rajna mentén állomásoztak és amelyek a francia előnyomulás kezdetekor visszahívó parancsot kaptak. Abból a szomorú hírből tudjuk meg ezt, hogy a Rajna mentén egy Pécsi József nevű amerikai magyar származású tüzér meghalt. Pécsi József apja Detroiti nevű amerikai városban lakik és egyike az ottan élő magyarok legkiválóbb vezető embereinek. A fiu haláláról szóló közlést az amerikai hadügyminiszter adta ki.

Bezárták a premontrel-rend Nagyváradai főgimnáziumát. Ezelőtt 800 évvel II. István magyar király telepítette be a premontreiek kiváló rendjét Nagyváradra. A rend tagjai azóta szakadatlanul munkálják a keresztyénség és a művelődés ügyét s 1699-ben főgimnáziumot is létesítettek, amely több mint kétszázados működése alatt meg nem becsülhető szolgálatot tett az egész vidéknek, felnevelve fajra és vallásra való tekintet nélkül, kiváló emberek százait és ezreit, különös nagy számban pedig éppen románokat.

Most ezt a kiváló színvonalú és nagy érdemeket szerzett intézetet — bezárták. A bezárás oka az, hogy működése hazafiatlan és az állam érdekeit veszélyeztető. Az intézet fentartóit ez a döntés a legkínosabb helyzetbe hozta. Nem tudják, hogy tulajdonképpen mi a vád, hogy mi a bezárás oka, mert előzetes vizsgálatot nem tartottak, pedig ezt a törvény határozottan rendeli.

Épen ezért minden erejükkel azon dolgoznak, hogy a dicső múltú intézet további működésére az engedélyt megszerezzék. Hisszük is, hogy munkájuknak meg lesz a kellő eredménye; mert, ha egyesek talán hibáztak, ám nyerjük el büntetésüket, de saját személyükben. Az intézet azonban maradjon fent és éljen továbbra is. Százszorosan megszerezte a jogot erre.

Az egység útján. Az erdővidéki ref. tanító egyesület közgyűlésével kapcsolatban, mely Incze József szárazajtai igazgató elnöklete alatt keblí ügyeit intézte el Baróton január 8-án, összegyűltek az unit. és r. kath. felekezeti tanítók is egy közös egyesület megalkotása céljából s Kiss Károly vargyasi unit. tanító előadásában ismertette szervezeti szabályzatot s elhatározta egy országos propaganda bevezetését a felekezeti tanítók országos egyesületének megszervezése végett. — Ez a megmozdulás a felekezetközi magyar egység jegyében indult útjára, azoknak a kulturkincseknek megtartása és fejlesztése végett, melyeknek hordozói a magyar egyházak; adjon Isten sikert hozza.

A budapesti vagongyárnál a román államvasutak vezérigazgatósága nagy megrendelést tett. Főként teher kocsikat és harmadik osztályú személy kocsikat rendeltek.

Jobb kereset. Falun folyt le a következő párbeszéd:

Gazdatiszt az erdőkerülőhöz. Kérem, a szekeresek erősen lopják az erdőt. Vigyázzon egy kicsit jobban rájuk. Akit rajta kap: fástól hajtsa be az udvarba, minden szekér után kap 20 leu jutalmat.

Az erdőkerülő. Már hogy hajtánám be 20 leuért az udvarba, mikor minden szekér után, amelyiket lopáson kapok, 100 leut fizet a gazda, csak eresszem szabadon.

Terményárak a kolozsvári piacon. Nagyvékánkén (30 lit.) Dara 90, rozs 75, árpa 68, új kukorica 85, zab 46—50, gránát paszuly 180, kendermag 260 leu, lencse kilója 22—28, borsó 12, köles 10, kömény 24, pityóka 2—3, alma 4—10 leu.

Új könyvek.

Dr. Makkai Sándor: „Ird meg, amiket láttál.“ Pár esztendővel ezelőtt egy jönevű, vallásos gondolkozású író tanulmányt irt Istenről s a benne való élet áldásáról s dolgozatát egyik elterjedtebb folyóirathoz küldte be, kérve annak közlését. A szerkesztő azonban igen udvarias levél kíséretében azon megjegyzéssel küldte vissza szerzőnek a cikket, hogy a legnagyobb sajnálatára nem tudja közölni, mivel a dolgozatban érintett téma „korunkban egyáltalán nem időszerű kérdés,“ hanem más, a közönséget inkább érdeklő kérdéstről szívesen várja s kéri dolgozatát. Micsoda megdöbbentő ítélet volt ez a hirtelen odavetett szerkesztői megjegyzés egy egész korszak felett! Egy nemzedék, mely előtt az Isten, lelkiismeret, üdvösség után való kérdés nem időszerű!

DR. MAKKAI SÁNDOR
EV. REF. EGYH. KER. FŐJEGYZŐ.

A mi jelenlegi súlyos válságokkal küzdő napjainknak talán egyetlen reménykeltő vonása az, hogy épen időszerű kérdés kezd lenni a vallás, a hit, az Istenben való élet kérdése. Ujra kezd, ha még nagyon sejtlem-

szerűen is, felébredni a lelkekben az a belátás, melyet egykor Comenius így fejezett ki: „minden szükségesség között a legnagyobb szükségyszerűség Isten.” Érezzük, hogy meghasonlott, csüggeteg lelkeket bizakodó hittel betölteni, sebzett szíveket begyógyítani, egyeseket és népeket az erkölcsi süllyedés posványából, gyűlölködésből, egymást pusztító harcból kiragadni nem képes sem tudomány, sem művészet. Erre csak a hit, élő Istenbe vetett élő hit lehet képes! Ez az oka annak, hogy válságokkal küzdő korunk embereiben ébredezni kezd a lelkiismeret kérdése: „Vajjon nem kellene-e visszatérnünk Istenhez?” Ez az oka annak, hogy ma már bátorságunk van ismét arra, hogy ebben a nem egyházi lapban is, egy *predikációs* könyvre hívjuk fel a figyelmet. Remélni merjük, hogy kéziratunkat nem küldi vissza a „Magyar Nép” szerkesztője azzal a megjegyzéssel, hogy a téma nem időszerű.

Nem ismertetni akarjuk a dr. *Makkai* Sándor könyvét, sem nem érdeme szerint bírálni, méltatni. Megteszik ezt arra alkalmas helyen arra hivatott férfiak. Mi a „Magyar Nép” olvasóinak figyelmét csak arra akarjuk felhívni, hogy ime itt van egy olyan *predikációs* könyv, amelyből minden Isten után kérdező lélek komoly, nyílt, őszinte, tudományos kételyekkel szemben is bátran helytálló feleletet kap a vallás örök kérdéseire. *Makkai* Sándort az tette széles körök előtt méltán és kiválóan nagyrabecsült, elsőrangú igehirdetővé, hogy alig van ma Erdélyben egyházi író, igehirdető, aki oly mélyen ismerni és átérezni tudná a mai ember lelkének minden vívódását s aki olyan becsületes odaadással keresné kérdéseire a kibékítő, erősítő feleletet, mint ő. *Makkai* Sándor írásainak, e *predikációs* könyvének olvasásánál is érezzük, hogy olyan ember szól hozzánk, aki maga is megrendült lélekkel haladt át a fájdalmas kételyek, lelket gyötrő tusakodások siralom völgyén s csak végső erőinek megfeszítésével tudott felérkezni az Istennel kibékült, megnyugvást talált lélek napsugaras tetőire.

Bizalommal nyújthatja kezét feléje minden szerető, hitében ingadozó lélek, ő tud vezetni, tud felelni a legkomolyabb életkérdésekre is. Az örök élet, az emberi hivatás célja, értelme, az élő Isten megtalálásának feltevése és annyi más, lelkünkben élő kérdés nyer megkapó megvilágítást, kibékítő feleletet dr. *Makkai* színes, elsőrendű írásművészettel megírt, meggyőző fejtegetéseiben. Ebből a magas erkölcsi szempontból nyer megvilágítást a könyvben közölt előadásokban nemzeti hivatásunk, irodalompolitikánk, kultur misszióink kérdése is.

Makkai Sándor könyvét pár sorban így jellemezhetjük: Hiven rajzolják meg az ő *predikációi* annak a felséges szabadságharcnak utjait, eszközeit, amelynek diadalmas megküzdése által az ember fölébe kerülhet önmagának és életét nagy eszmények, a legtetszéesebb célok, népének s a világ erkölcsi megújításának szolgálatára méltóvá teheti. Aki ezt akarja s erre egy hű bajtársat keres magának, annak szeretettel ajánljuk figyelmébe *Makkai* Sándor könyvét. Hű bajtársat talál, akiben nem fog csalódnai. *Magyar és keresztényen* lélek szól általa hozzánk. Van mondani valója és érdemes meghallgatni azt, amit mond. A könyvet a „Minerva” nagyon szépen és izlésesen állította ki. Megrendelhető a Minerva R. T.-nél Kolozsvár. Ára 40 leu. Portó 2 leu.

Vásárhelyi János.

Torday József:

A közgazdaságtan és szociológiai vázlat.

A mai kort a társadalmi harcok hevessége jellemzi a legjobban, mert bár a társadalmi osztályok egymásközi küzdelme egyidős az emberi társadalommal, e küzdelem olyan nagy erővel soha sem dult a történelem folyamán, mint napjainkban. A múltban a társadalmi különbségek okozta küzdelmek rendszeren egy-egy ország területére szorítottak, ma az orosz proletariátus ugyanazokért a célokért harcol, mint a braziliai, vagy az ausztráliai. Az általános zavarból a kivetítő utat csak úgy tudjuk megtalálni, ha a társadalomtudományok alapelveivel tisztában vagyunk. Sajnos, a régi nevelés nem sokat törődött e kérdésekkel és bizony meg kell vallanunk, hogy e tekintetben nagyon sok a pótolni valónk. Nagy bajunk volt az is, hogy a társadalmi kérdéseket mindig pártpolitikai szempontokból kezelte az irodalom és tárgyilagos, csakis a tudományos eredményekre felépített társadalomtudományi összefoglalásunk eddig nem volt. A hiányon segít Torday József most megjelent tanulmánya, amely foglalkozik a társadalom életének törvényeivel és megmagyarázza a társadalmi gazdálkodás jelenségeit. A könyv stílusa világos és könnyű, az anyag feldolgozása rendszeres és áttekinthető, úgy, hogy haszonnal forgathatja mindenki, az is, aki már foglalkozott a társadalomtudományokkal, mert rövid összefoglalást kap eddigi tanulmányairól és az is, aki most óhajt e kérdésekre feleletet kapni. A könyvet a Minerva Irodalmi Rt. (Kolozsvár) adta ki, ára 14 leu, portó 2 leu, bélyegeken is beküldhető.

GAZDASÁGI ÉS SZÖVETKEZETI ÉLETELE

Az élősövény készítése.

Mielőtt egy területet kertészkedésre vagy rendszeres gazdálkodásra berendeznénk, gondoskodnunk kell első sorban jó tartós kerítésről, hogy területünket emberek-től és állatoktól megvédjük. A mai nehéz viszonyok között, különösen nagy területre a kerítésnek való anyagok igen drágák. Az olcsóbb anyagokból készült kerítésnek pedig igen nagy hátránya, hogy többé-kevésbé hamar romlik, kevés védelmet nyújt, úgy, hogy mihamarább újabb készítéséről kell gondoskodnunk, ami ismételt fáradságot és költséget jelent.

Ma már kerítés céljára legcélszerűbbnek mutatkozik az élősövény, mely aránylag olcsón állítható elő, szép s a mellett csaknem örök időkre nagyobb állatok ellen biztos védelmet nyújt. Hátránya az, hogy kifejlődéséhez sok idő kell és bármily sűrűnek is látszik és akármilyen alaposan is van gondozva, idővel alul mindig támad itt-ott egy-egy akkora hézag, hogy azon egy süldő nyul beférjen. Ennél fogva gyümölcsfa iskola

bekerítésére nem alkalmas, ellenben minden másnak mint p. u. gazdasági, erdészeti faiskola, szőlőoltvány, szőlő, gyümölcsös, szántók, kaszálók, gazdasági udvarok stb. bekerítésére igen jó szolgálatot tesz. Ilyen helyekre ha egy-egy nyul vagy baromfi be is kerül tetemes kárt, — amelyet a gyümölcsfa iskolában tehetne — nem tesz. Gondos, figyelmes utánnajárással ugyan az élősvény alján támadt legkisebb hézagokat is tövissel elzárhatjuk, hogy kisebb állatok ellen is minél jobban védekezhessünk, mind annak dacára gyümölcsfa iskolánál jobb lesz, ha biztosabb kerítést készítünk. A mint említettem, az élősvény igen lassan fejlődik, ennél fogva, aki teheti, készítsen ideiglenesen a kifejlődésig más olcsóbb anyagból kerítést, ami legalább 4—5 évig eltart. E mellett az ideiglenes kerítés mellett az élősvény is védelmet kap, alacsony korában nem tapossák le az állatok és addig is, míg az kifejlődik, területünk nem áll szabadon. Ilyen ideiglenes kerítésnek nagyon alkalmas az oszlopokhoz kifeszített tüskés drót. (A milyen drótokból a harctéren a drótakadályok voltak készítve.)

Élősvényeknek legalkalmasabbak elsősorban a következő fák és cserjék:

1. *Lepényfa, Krisztusfa.* (Tudományos latin neve: *Gleditschia triacanthos.*) Igen tövisses, az akácleveléhez hasonló levélzettel bír. Meleg fekvést és homokos talajt szereti a legjobban, de azért más talajokban is jól fejlődik. Legkönnyebben magvetésről szaporíthatjuk.

2. *Gyertyánfa.* (*Carpinus betulus.*) Minden tápusabb talajban — kivéve a vizes helyeket — igen jól diszlik. Árnyékban is jól fejlődik. Magról szaporítjuk.

3. *Galagonya.* (*Crataegus oxiacanta.*) Sem talajban sem éghajlatban nem válogatós. Szaporítása magról történik.

4. *Mezei juhar.* (*Acer dasycarpum.*) Minden talajon és fekvésben jól diszlik. Szaporítása magról, tősarjakról és dugványozásról is történhet.

5. *Fagyal.* (*Ligustrum vulgare.*) Talajban, éghajlatban nem válogatós. Magvairól szaporítjuk legkönnyebben.

6. *Tatárlánc.* (*Lonicera tatarica.*) Talaj, éghajlati igényei nincsenek. Legkönnyebben dugványozásról szaporíthatjuk.

7. *Keskerágó.* (*Evonymus europaeus.*) Mindenütt jól fejlődik. Szaporítása magról, dugványról egyaránt lehetséges.

8. *Eperfa.* (*Morus alba.*) Talajban, fekvésben nem válogat, magvetés útján szaporítjuk.

9. *Égerfa.* (*Alnus glutinosa.*) Kevésbé vizes talajon is jól diszlik. Szaporítjuk magról és dugványozásról.

10. *Bükkfa.* (*Fagus sylvatica.*) Legjobban diszlik erős meszes, márgás talajban. Leveli ősszel nem hullanak le s így élősvénynek felhasználva a téli hidegszelek ellen jó védelmet nyújt. Magról szaporítható. Igen szép

változatai a vöröslevelű és a fehér folios levelű bükk. Mindkét fajtát a közönséges bükkre oltás által szaporítjuk. Igen szép élősvényt szolgáltatnak, de drága voltuk miatt csak kisebb területen, díszkertekben használhatjuk.

11. *Akácfa* (*Rolonia pseudoacacia*). Igen gyakran láthatjuk élősvénynek ültetve, azonban annak kevésbé alkalmas, mivel a gyakori visszametszés folytán igen sok tősarjat hoz, így a felsőrészek elpusztulnak, megrikkulnak s ennél fogva szép, sűrű élősvényt sohasem nyerhetünk belőle. Szaporítása különben magról történik. Inkább ajánlható szakadékok, hegycsuszamlások megállítására.

Élősvény készítésére felhasználhatók még: a *som*, *vörösgyűrű*, *varjutövis benge*, *tiszafa*, *tuja* (*Thuja gigantea*) stb. Aszerint, hogy nagyobb területet védekezési célra, avagy kisebb területen mint dísz kívánunk szolgálni.

A felsoroltak közül válasszuk azt a növényt, amely talaj, éghajlati viszonyainknak, a célnak, beszerzési lehetőségeknek stb. legjobban megfelel. Élősvény készítésére alkalmas 2—3 éves csemetéket beszerezhetünk *Niemetz Ferenc* Temesvár, *Ambrozi* és *Fischer* utódai nagyenyedi faiskola tulajdonosoknál.

Ha azonban e helyeken nem találunk meg a kiválasztott növényeket, avagy nagyon drágának vélnők, úgy magunk is elé állíthatjuk azokat. Hogy miképpen kell elkészíteni az élősvényt, arra a jövő számainkban fogunk megjelölni.

Dr. Nagy Sándor.

A mételykór elleni védekezés és gyógykezelés.

A gazdaközönség jól ismeri a szarvasmarhák és juhok azon betegségeit, melyet *mételykór*nak neveznek, s melyet főleg az ősz folyamán és a tél elején észlelnek. A betegség a májban élősködő mételyek okozzák, a tej elapadásában, hasmenésben, lesóványosodásban, a szem fehérje megsárgulásában, torokduzzanatokban és még egyéb jelenségekben nyilvánul meg, s ha nem kezelik, úgy az állatok anyira elgyöngülnek, hogy elhullanak, vagy levágatásuk válik szükségessé.

Midőn egyfelől a gazdaközönség figyelmét felhívjuk erre a nagy károkat okozó betegségre, másfelől rámutatunk a Distollal való eredményes gyógykezelés lehetőségére is.

Ez a szer már néhány napi használat után biztosan előli a mételyeket és meggyógyítja a beteg állatokat; azért a Distollal több százezer mételyes állaton szerzett kedvező tapasztalok után a *mételykór biztos gyógyszerének tartjuk*. Tekintettel azonban arra, hogy a már nagyon lesóványodott állatoknál másodlagos bajok fellépése a kezelés eredményét veszélyeztetik, célszerű a kezelést a betegség fellépése után nyomban

megkezdeni. Oly vidékeken, ahol a betegség évről-évre fel szokott lépni, tanácsos az állatokat minden tél elején, az istálozás kezdetén kezelés alá venni, még mielőtt a mételykórra utató tünetek mutatkoznának, más helyeken azonban csak akkor kezdjük meg a gyógykezelést, ha az állatokon a mételykór tünetei mutatkoznának, de ez esetben ne halogassuk a kezelést. A Distollal való kezelés juhoknál 2 napig, szarvasmarháknál 4 napig tart. A vemhességre nem ártalmas, a tejszolgáltatás nem csökken. A Distollal kezelt állatok csakhamar jó étvágyal esznek, a juhok gyapja újra kinő, sulyban gyarapodnak, 4—6 hét alatt 12—20 % a sulygyarapodás, ami bőségesen fedezi a kezelés költségeit. Minél korábban vesszük gyógykezelés alá az állatokat, annál biztosabb az eredmény. Az idén az E. G. E. is végzett kísérletet a Distollal: 100 % os eredménnyel. A juhtenyésztőgazdák részére szaktanácssal díjtalanul szolgál az E. G. E. titkári hivatala és a megrendeléseket is készséggel továbbítja.

Ipari hírek.

Mennyi pénzt vihetünk a határon túl? A pénzügyminiszter újabb rendelkezése értelmében leut semmi összegben nem vihet ki a külföldre menő utas engedély nélkül. Kivihető azonban: 1000 francia, belga vagy svájci frank, olasz lira, cseh korona, szerb dinár, drachma vagy léva, 20 angol font és 100 dollár. Pénzügyminiszteri engedéllyel kivihető: 2000 francia, belga vagy svájci frank, 3000 olasz lira, cseh korona, dinár drachma, 50 angol font, 200 török lira, 10.000 bolgár leva és végül 200 dollár azoknak, kik Amerikába vándorolnak ki. Ennél magasabb összegek kiviteléhez az engedély kérésnél igazolni kell a kivitel fennálló szükségét, így áru kifizetését, költözködést, betegség miatt való elutazást stb. Magyar koronát, osztrák koronát, német és lengyel márkát bármily összegben lehet kivinni.

Bőrárak a kolozsvári piacon kiskereskedelemben: Lábas mosótalp félbőrökben I/a (elsőrendű áru) 117, II/a (másodrendű ára) 108; croupontalp I/a 165, II/a 155, nyak I/a 80, II/a 75, hasszél I/a 80, II/a 70, kipsz-talpbélés I/a 120, II/a 110 leu kilónként. Külföldi áru 5—10 leuval drágább. Magyar box és német provenienc áru (Oscaria, Wolfner, Hungaria) I/a 52, II/a 48, III/a 44, IV/a 35 leu kvadrátja. Belföldi box 35—48; grison sevró I/a 85, II/a 80; német márkás sevró 65—90; belföldi sevró 42—50 leu kvadrátja; erdélyi és külföldi fehér glászé bőr (bárány) 720—850 leu kötésenként.

Barna vikszos bőr 4—7 kilós 140—160 leu kilónként, 2—5 kilós 180—200, 1—2 kilós 200—220 leu kilónként. Tordai barkás és sima bőr 120—150 leu. Szászrégei barkás és sima bőr 160—200 leu. Kellékekben 10—20 százalékos áremelkedés az utóbbi napokban.

Valuta-jegyzések.

— Kolozsvár 1923. január 24. —

1 dollár	=	200	—	"
1 svájci frank	=	36.5		"
1 francia frank	=	12.90		"
1 cseh korona	=	5.40		"
1 olasz lira	=	9.50		"
100 német márka	=	1.20		"
100 magyar korona	=	6.75		"

Könyörgés.

Én Istenem, csak arra kérlek,
Hogy én legyek a legszegényebb:
Igy a lelkem soha se fájna,
Embertársam nyomorban látva!

Vagy hogyha más a végezésed:
Legyek dúsgazdag, arra kérlek.
A gazdagság azért kell nekem,
Hogy segíthessek a szegényen.

(Végvár).

Zöld Mihály.

Határszéli magyarok.

— Pankota. —

A háborus hírek riadalmában aggodalommal gondoltunk a határszéli magyarokra, akiket a harcok tüze leginkább fenyegetett. A veszedelem elmúltával gondoljunk szeretettel rájuk és igyekezzünk megismerni őket. Ilyen szándékkal mutatjuk be a nagymultu Pankotát.

A kitartó szorgalom, a becsületes munka egyedek, családok, népek számára egyaránt megnyitja a boldogulás útját, melyeken a megelégedés állandó forrása fakad. Az aradmegyei Pankotát a szerencsés fekvésén kívül a dolgozó kezek, kérges tenyerek tették oly virágzóvá, hogy iparának és kereskedelmének fejlettségével ugyancsak felülmúlja a nála sokkal több lakosu községeket is. Pedig évszázadok viharai, mik a Marosmentén: Solymostól Világoson át fel Borosjenőig, aztán Dézsmáig végigszántottak: Pankotát se kimélték, de ez

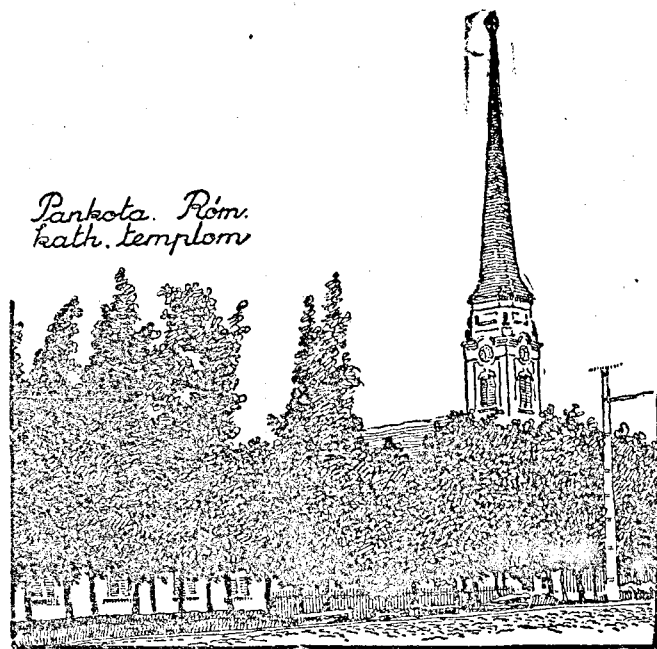
mindannyiszor feléledt poraiból, mint a mesebeli Főnix-madár!

A XIII. század elején levelek említik apátságát. Ennek ma már szerteszét heverő épületeköveire, mint valami hamvakra esik bus tekintetünk. Megvan a sírhalma, de hiába kutatjuk fejfáját, mely születésének idejét mutatná és hiába kutatunk fakult régi írásokban csendes kimulásának pontos ideje után. Ám ezért több körülményekből arra következtethetünk, hogy az apátságot már a XII. században emeltette egy ismeretlen jóltevő a bold. Szűz tiszteletére s monostorába Benedekrendi szerzeteseket telepítettett. Apája már 1219-ben bíraskodott a pankotaiak dolgában. Az ítélet így szól: „A pankotai jobbágyok megrohanták jobbágytársaikat: Rolandot és Lőrincet, azt mondván, hogy az általuk elkövetett vétség miatt 2 ezüstmárka kárt szenvedtek. Ugyanazon jobbágyság apátjának bejelentetvén a dolog Roland és Lőrincz igazoltattak“. Patronusául ugyanezen évben Endre nevű urat emlegetik. Régi latin írás szerint úgy meg volt erősítve árkokkal és sáncokkal, hogy várnak tarthatta volna az ember. Ez apátságon kívül nem is volt más apátság az előbb zombolyi, majd pankotai főapátságban. Az 1332. évtől 1566-ig csaknem megszakítás nélkül fel vannak jegyezve a pankotai főesperesek nevei, köztük Gyulay Kálmán jogtudósé, Hyppolité, ki Hunyadi Mátyásnak — második neje, Beatrix révén — sógora volt, s akit Mátyás király, már mint 6 éves gyereket kinevezett érsekké. A pápa vonakodott ugyan megerősíteni az érseki székből, de másfél év múlva mégis megerősítette állásában majd 14 éves korában bíborossá nevezte ki. Akkor nagy port vert fel ez a különös eset Magyarországon s nem egy üdvös törvény alkotására szolgált alkalmul.

A főesperesség is, az apátság is ma már csak a ragyogó emlékek világában él. Elsőpörte ezt is, azt is a zord idők szele, mely gyakran orkánként dühöngött hazánkban. Pedig a pankotai apátság ősi temploma versenyzett korának ilyenmü épületeivel.

Medgyasszay Lajos pankotai polgár fáradozása pár évtizeddel ezelőit sok értékes leletet hozott felszínre az ősi templom helyén, köztük két különböző korból való, kb. 50 sírkövet, sz. Máriát ábrázoló képet s különböző templomi felszerelést. A község mai plebánia templomának felépítése céljából I. Ferenc király rendeletére kiásták a romok közül a használható köveket s 1806-ban le is tették a templom alapkövét. Ugyancsak ez épületmaradványokból építették 1809-ben a plebánia kertjének végén levő iskolát.

Mikor tünt el a történelem lapjaira, gyakran fényt árasztó híres apátság? Csak a valószínűségekre támaszkodhatunk annak a megállapításában. Következtetni lehet abból a tényből, hogy *Veér* Ferenc pankotai

*Pankota. Róm.
kath. templom*

kanonok 1536-ban tanult a krakói egyetemen, valószínűleg a török dúlásának lelt martalékává s ma már

„Csak a holt század fekszik odalent:
Szemfődele a hosszú, méla csend.“

Pankotát, mint várat, a XIV. sz. első felében említik először. 1387 óta a Kosonczyaké volt, amikor már mezőváros lehetett, mert 1363-ban *Sike* nevű polgárát nevezik meg. A XV. sz. végefelé s a XVI. sz. derekán nyíltan mezővárosnak mondják s az utóbbi időben 76 portája volt.

Minden jel azt mutatja, hogy a hitújítás akkor már Pankotán is tért hódított. Pankotai szülöttek közül többen látogatták a wittenbergi egyetemet. Így pl. az 1558. évre Szikszai Fabricius Balázsszal együtt be van írva az említett egyetemre Pankotai István *magyar*. Ugy szintén ott találjuk ezidőtájt a wittenbergi egyemi anyakönyvben Pankotai Ferencet a kenderesi lelkészt és Pankotai Andrást. Bizonyára nekik is részük volt e vidék lakóinak áttérítésében, de Losonczy István, a temesvári hős, Pankota ura nem tűrhette, hogy a hírneves főesperesség és apátság székhelyén gyökeret verjen a reformáció s a közelében fekvő Simádon tartott országgyűlést felhasználta alkalmul és átmenvén Pankotára kiűzte onnan az új vallás követőit.

A kiűldözöit pankotaiak aztán egyenest Váradnak tartották, számtalan plebániát elfoglaltak s mintegy régi írás mondja, „a nép nagyrészenek ellenkezése mellett is lutheránus zsarnokságot gyakoroltak.“

A török dúlását Pankota se kerülhette el. Sorsa körül-belül egy volt Világoséval. 1556-ban Világossal együtt a török kezére jut s rá két év múlva palánkot épített a két helység között. Harminc éven át külön

bég székhelye s a török birtokok középpontja, akkor Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem vezére visszavette, bár sokáig ez se tarthatta, mert a török újból eloglalván, mint inye szerint való fészekben, elhelyezkedett. Csak a XVII. sz. közepén hagyta el, mint elpusztult helyet. Ekkor Rákóczi György fejedelem, mint pusztát adta Marosnémeti Gyulai Ferencnek. 1726-ban is még pusztult falu volt a 200 évvel azelőtt még mezővárosi rangban lévő Pankota. Lakosságát a török háborút követő pesis is pusztította. Érdekes ez időből, hogy mivel a babonás emberek állítása szerint a közeli Kovászbán és Aradköviben meghaltak 8—9 nap múlva se indultak oszlásnak, a pankotai uriszék meghagyta, hogy az ilyen tünetek közt kimutakat fel kell ásni a sírból s miután fejüket ásóval s hasonló szerszámmal levágják, el kell égetni. A járvány tehát terjedt még jobban.

III. Károly király 1732-ben Rajnold modenai hercegnek adta Pankotát a világosi uradalommal együtt. 1822-ben Dietrich Ferenc br. vette meg s 1855-ben *Sulkovszky József* herceg örökölte.

A lakosság egyik főjövédelmi forrása a multban is, ma is a szőlőművelés. A töröknek e vidékre való betelepítése gátat vetett a borgazdaság tovább fejlődésének s egész a VIII. sz. ban majdnem csupán a pankotai és borosjenői szőlőhegyeket használták, ahol 1607-ben Nádudvary Jánosnak, Göröngyössy Andrásnak Kerek Mihálynak voltak szőlők.

Pankota gazdasági fellendülésében nem kis része van az Arad Hegyairaj Motoros vasutnak, melynek végállomása. Csinosan befásított főutcáján jómódu iparosok és kereskedők gazdag üzletei előtt robog végig a villamosvonal. Ezen az utvonalon sárgára meszelt régi házok, mely Schweitzer nevű pankotai polgár tulajdona, Csiky Gergelynek a nagy magyar írónak domboru művü képe látható e felirattal:

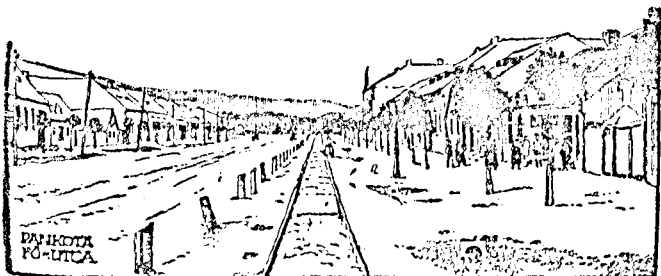
„Ebben a házban született

Csiky Gergely

a koszorus színműirő

MDCCCXLII. XII. 8-án.

A dicsőült szellem örök emlékezetére az Aradi Kölcsey Egyesület 1906. évben.

A község országos vásárokkal vetekedő heti piacai, ahová a környék népe be-beözönlik, szerencsés

fekvését bizonyítják; gőzmalma, hajlított fabutorgyára, általában fejlett ipara és kereskedelme a munkának és az ennek nyomán fakadó áldásnak a diadala. Pankota jövőjét jól megalapozták a dolgos kezek.

Deák Sándor.

Aki a krajcároktól félt.

Régen volt. Még akkor forintban és krajcárban beszéltek. Sőt, hogy a forintot az azelőtt érvényben volt váltó-forinttal össze ne tévesszék, azt is odatették: pengő-forint, azaz ezüst-forint. A szabad dohánytermelés el volt tiltva, a dohányt már a trafikban árulták, de csempészték is Erdély északi részeibe és a Szilágy-ságba az Érmellékről és a Nyírségből.

A csempészek, főleg a diósadiak, nagyon ügyesen folytatták a csempészetet. Egyikük azonban egyszer rajtavesztett. Egy nagy terű dohányossal elfogták. A szatmári törvényszék a dohányjövédéki eljárás „lefolytatása” után 1100 frt. 50 kr. bírságra ítélte a csempészt a dohány sulyának megfelelőleg és az ítéletet kihirdetés végett átküldték a zilahi törvényszékhez. Az elnök megidézvén a csempészt, tanácsban kihirdeti a írfangos csempésznek, aki különben egyszerű földmives-napszámos volt és megmagyarázta neki, hogy tizenegy száz-forintot és 50 krajcárt kell fizetni, vagy megfelelő elzárás büntetést kiállani. Látna azonban, hogy a csempész kérdőleg tekint felé, de nem mer szólani, megkérdezte a csempészt, hogy megértette-e az ítéletet, vagy mit akar?

— Megérteni, megértettem — válaszolt a csempész, de azt volnék bátor megkérdezni, hogy az 50 krajcárt nem lehetne valahogy elengedni?

— Nem lehet, — válaszol komolyan az elnök, az ítélet jogerős, de különben is a szatmári törvényszék hozta az ítéletet, mi csak kihirdettük.

Egyik bíró azonban, aki sejtette a humort, megkérdezte a csempésztől:

— Hát miért kéri maga csak az 50 krajcárt, miért nem kéri a tizenegyszáz forint elengedését?

A csempész, aki százforintnál nagyobb összeget talán nem is látott soha életében, de a rajtavesztés következtében a kis tőkáját is elvesztette, őszintén és aggodalmasan azt felelte:

— A tizenegyszáz forintért nem igen fáj a fejem, de attól nagyon félek, hogy azt az 50 krajcárt csakugyan behajítja rajtam a jegyző.

Régi Bíró.

Olvassa a „Pásztortűz”-et.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Ünnepélyekről szóló kulturális krónikát jövő számunkban összefoglalva adunk.

Sz. J. Torockó. Előfizetése a most küldött 44. leuval 1922. decz. 1-én lejárt. — *Özv. Sebestyén, Andrásné* Előfizetése a most küldött 44 leuval 1922 decz. 31-én lejárt. *W. K. Alsótára.* Előfizetése 1922 jul. 1-én lejárt a legutóbb küldött 11 Leu beszámításával. — *S. J. Atyha.* Előfizetése 1922 okt. 1-én lejárt. Naptárt küldtünk. Kérjük a folytatólagos előfizetést. — *K. I. Márkod.* Előfizetése 1922 decz 31 én lejárt. — *S. P. Márkod.* Előfizetése folyó évi okt. 1-én jár le. — *Sz. J. Erselénd.* A mult évről 6 Leu hátralék áll fenn. — *F. M. Szentjobb.* Kérjük a hiányzó számok közlését pótlás céljából. Előfizetése 1922 decz. 31-én lejárt. — *Z. M. Mezőkapus.* Előfizetése jul. 1 én járt le, a D. Viktoré 1923 apr. 30-án jár le. Naptárak mentek. — *B. L. Sz. G. J. Hettvén.* Előfizetésük 1922 decz. 16 án lejárt. — *Dr. I. D. J. Kézdivásárhely.* A küldött 327 Leut elszámoltuk. Hálás köszönet nemese fáradozásáért. P. D. sárfalvi lakos részére a Naptárt még december 18-án elküldöttük. — *D. A. Felek.* A naptárt jan. 3-án címére elküldöttük. — *S. Z. Torda.* 1. nyugdíjazás iránti kérését mentől hamarabb adja be, mennyiben a nyugdíj megállapítása nem volna megfelelő, felebbezésnek van helye. 2. Lapunk apr. 1-től jár címére, előfizetése okt. 1-én lejárt. Naptárt küldtünk. — *Cs. A. Déva.* Előfizetése mult évi október 1-én lejárt. Naptár elment. — *K. J. Kávé M. Gy. Monostor.* Előfizetése 1923 márcz. 31-én jár le. — *G. A. Mezőbodon.* A naptárt címére decz. 18 án elküldöttük. *B. Zs. Hidvég.* Kü ön gazdasági szaklapot nem adunk ki, lapunk gazdasági rovata változatos és mindig időszerű közleményeket hoz. — *B. A. Maksa.* Előfizetése 1923 febr. 13 án jár le. — *G. I. Maksa.* Előfizetése 1924 febr. 13-án jár le. — *H. L. Felsőbánya.* Előfizetése 1932 decz. 31 én lejárt. — *Sz. F. Csegőtelke.* 1. Czimek az alábbiak: Marasesti Brassó: Nitrogéngyár r.-t. — Dicsőszentmárton és Phönix Nagybánya. 2. A lapokat rendszeresen küldeni, sajnos a postai kézbesítésben sok hiba van. A hiányzó számokat pótoltuk. Naptár elment.

A „GLAUSCH“-FÉLE „HAEMATICUM“

aromaticus vas- és mangan elixir

a legnevesebb orvosok által ajánlva

vérszegénység, sápadtság,
étvágytalanság és gyenge
testi állapotoknál.

Ize igen kellemes s nagyban javítja a közérzést! Napjában étkezéskor vagy azután 1—2 evőkanállal. Gyermekeknek kevesebb.

Kapható mindenütt!

Vezérképviselőt Nagy-Románia területére:

Cosmos nagydrogeria Cluj—Kolozsvár.

NITROGEN

R.-T.

DICSŐSZENTMÁRTON

A legjobb tavaszi trágya a **MÉSZNITROGÉN.**

ÁLLANDÓ LERAKATOK:

Sváb Gazdasági Egyesület Temesvár,
Erdélyi Szász Gazdasági Egyesület
Nagyszében, Medgyes, Segesvár, Brassó.

Hann és Társa Kolozsvár.

Deutsch Andor Arad

ifj. Klein Lázár Nagyvárad

Fél kg. gyapju vagy két kg. sajt árával megmentheti birkáját a pusztulástól!!

DISTOL

biztosan meggyógyítja mételegy-
kóros juhait és szarvasmarháját!

DISTOL

Egyszerű a kezelés! Biztos a gyógyulás!
Kapható Gergely F. utóda drogeriájában
Cluj—Kolozsvár.

Gea-Krayer Droguerijájában, Temesvár, — Hietsch & Co. chem. laboratoriumában, Szászsebes, — Dr. Guttmann Béla gyógyszerteráiban, Szatmár. — Krafft és Hubert Droguerijájában, Brassó, — Lukács László gyógyszerteráiban, Kézdivásárhely. Továbbá bármely gyógyszerteráiban.

Ne várjon addig, míg állata leromlik.

Lloyd 1216

A LEGIZLÉSESEBB NYOMTATVÁNYOK A
MINERVA KÖNYVNYOMDAI MŰINTÉZETÉ-
BEN KÉSZÜLNEK. CLUJ, STR. REGINA M. 2.